

Kirjahyllyn monikielinen maailma

Outi Paloposki

Suomessa ilmestyy vuosittain kolmisensataa uutta kaunokirjallista teosta, joiden alkuperäinen kieli on jokin muu kuin suomi – ne on suomennettu, jotta lukijoilla olisi pääsy monikielisen maailman kirjallisuuteen. Ajatellaan vaikka Nobel-palkittujen kaunokirjailijoiden teosten alkukieliä: arabia, bengali, englantia, espanja, heprea, islanti, italia, japani, jiddiä, kiina, kreikka, norja, oksitaani, portugali, puola, ranska, ruotsi, saksa, serbokroatia, tanska, tšekki, turkki, unkari, venäjä – omamme lisäksi. Suurin osa meistä ei koskaan pystyisi lukemaan edes kymmenettä osaa näistä teoksista, jos ei niitä käännettäisi muille kielille. Kiitos suomentajien, nämä maailmat aukeavat meille.

Suomennokset tuovat maailmaa ja sen monikielisyyttä esiin monin tavoin. Käännöskirja on jo itsessään tuulahdus toisesta kulttuurista. Vieraat kulttuurit ja tapahtumapaikat kertovat näiden teosten synnyinseuduista, mutta myös vieraan kielen tuominen esille suomennoksissa antaa lukijoille tuntua maailman ja sen kielten moninaisuuteen.

Suomentajat luovat kaunokirjallista kieltä yleensä suomen kielen ehdoilla tai perustalta, mutta toisinaan voi olla tarkoituksenmukaista säilyttää esimerkiksi vieraskielisiä ilmauksia tai sitaatteja (joskus selitysten kera). Suomentajat ovat joutuneet vertailemaan kieliä ja niiden ominaisuuksia ja pohtimaan, miten yhdellä kielellä kirjoitettua on ylipäättään mahdollista ilmaista toisella kielellä.

Myös käännöskirjakriitikot ovat kirjoittaneet kielten välisistä eroista ja siitä, miten ne vaikuttavat kielemme: parhaimmillaan suomentaja löytää tavan välittää yht'aikaa vierasta ja omaa, pahimmillaan kriitikot ovat suomineet kääntäjien työtä häiritsevistä vieraudesta, kuten Jalo Kalima Virittäjässä jo vuonna 1906: ”Kielemme on saanut vieraista kielistä käännettyissä kirjoissa väännyä rakenteeltaan milloin germanilaiseksi, milloin gallialaiseksi, milloin slaavilaiseksi”. Toisaalta taas vieraus voi ja saa näkyä suomennoksessa: ”Kun sanomme, että käännös tuntuu yht'aikaa ranskalaiselta ja suomalaiselta, on se paras kiitos, minkä tämänkaltaisesta teoksesta voi lausua.” Näin totesi B. F. Godenhjelm eräästä ranskasta suomennetusta kirjasta vuonna 1875, ja se lienee edelleenkin käypä tapa suhtautua käännöskirjallisuuteen.

Kirjoittaja Outi Paloposki on Turun yliopiston Englannin kääntämisen ma. professori.